

Η Μάχη της Καστέλλας [30 Ιανουαρίου 1827]

Γονική Κατηγορία: [Ιστορική Βιβλιοθήκη](#)

Κατηγορία: [Ελληνική Επανάσταση 1821 - Σύσταση Ελληνικού Κράτους](#)

Δημοσιευμένο στις Παρασκευή, 30 Ιανουάριος 2015 12:00

Από τον/την Ιστοσελίδα "Αγία Σοφία"

Προβολές: 14

Στις 30 Ιανουαρίου 1827, ο Κιουταχής επιχειρήσε νέα επίθεση, αυτή τή φορά στόν λόφο τής Καστέλλας ή Μουνηχίας, τόν οποίον είχαν οχυρώσει οι Έλληνες. Αφού έστησε τά πυροβόλα του και άρχισε νά βομβαρδίζει τίς θέσεις τών Ελλήνων, εξαπέλυσε τό πεζικό του γιά νά τίς καταλάβει. Οι Έλληνες μέ τή σειρά τους είχαν στήσει και αυτοί κανόνια στόν λόφο τής **Καστέλλας** και μαζί μέ τά πυροβόλα τής Καρτερίας και τών δύο ψαριανών πολεμικών πλοίων πού πυροβολούσαν από τό λιμάνι τής Μουνηχίας, επέφεραν βαρύτατες απώλειες στόν εχθρό.

Ο **Γκόρντον** είχε αναλάβει τήν οργάνωση τού πυροβολικού και οι εύστοχες βολές του ανάγκασαν τόν εχθρό νά υποχωρήσει. Μόλις οι Έλληνες αντιλήφθηκαν τήν άτακτη υποχώρηση τών Τουρκαλβανών, πετάχτηκαν από τά ταμπούρια τους και μέ επικεφαλής τούς **Μακρυγιάννη**, Δημήτριο Μπενιζέλο και Σπύρο Δοντά τούς κυνήγησαν παίρνοντας εκδίκηση γιά τήν ήττα στό Καματερό. Οι απώλειες τών Τούρκων ξεπέρασαν τούς 300 αλλά και οι Έλληνες άφησαν στό πεδίο τής μάχης 60 νεκρούς. Τή σημαντικότερη βοήθεια προσέφερε κατ' ομολογία όλων τό ατμοκίνητο πλοίο **Καρτερία**, μέ τό ισχυρό πυροβολικό του και τούς επιδέξιους χειρισμούς τού κυβερνήτη του Άστιγγος (Frank Abney Hastings).

«Αφού λοιπόν συνήλθον τά σώματα ταύτα εις Σαλαμίνα, τό όλον συμποσούμενον εις έξ χιλιάδας, διαιρείται εις δύο, και τό μέν έν υπό τόν **Βάσσο Μαυροβουνιώτη, Μπούρμπαχη, Παναγιώτη Νοταρά** και **Προκόπιο Κατσαντώνη**, εκστρατεύει διά ξηράς από Ελευσίνας, και τοποθετείται εις Καματερόν. Τό δε έτερον υπό τόν **Ιωάννη Νοταρά, Μακρυγιάννη** και **Χαράλαμπο Ιγγλέση**, αποβαίνει εις Μουνηχίαν (Καστέλλα) συγχρόνως τοίς εν Καματερώ επί τής αυτής νυκτός τής φερούσης τήν 25ην Ιανουαρίου 1827. Συμμετέσχον δε τής εκστρατείας ταύτης και σημαντικοί φιλέλληνες, οίτινες συνέδραμον προθύμως νά αγωνισθώσι μετά τών Ελλήνων, μάλιστα δε εις τόν υπέρ Αθηνών αγώνα. Μεταξύ τών φιλελλήνων τούτων είναι ο συνταγματάρχης **Γκόρντον**, όστις ανέλαβε τήν διά θαλάσσης διεύθυνσιν τής εκστρατείας, εξοδεύσας πολλά εξ ιδίων, και ο συνταγματάρχης Κάρολος Έιντεκ μετά τινων άλλων αξιωματικών Βαυαρών.

Συμβοήθουν δε τό στρατόπεδον τούτο και τρία πλοία, τό ατμοκίνητον **Καρτερία** κυβερνώμενον υπό τού καρτερόψυχου Άστιγγος, και δύο βρίκια ψαριανά, τό μέν Νικολάου Γιαννίτση, τό δε Δημητρίου Παπανικολή. Άμα δε απέβησαν οι Έλληνες εις τήν **Μουνηχίαν**, η επί τού λόφου λεγομένου Καστέλλα τουρκική φυλλακή βλέπουσα τούς ημέτερους, τουφεκίζουσι τήν εμπροσθοφυλακήν, αλλ' ούτοι αλαλάξαντες μιά βοή, κατετρόμαξαν τούς εχθρούς, οίτινες κατέφυγον νά ασφαλισθώσιν εις τό μοναστήριον ο Άγιος Σπυριδών, και εις τόν πύργον τού Τελωνείου. Οι ημέτεροι ενησχολήθησαν αυθωρεί εις προμαχώνας και χαρακώματα επί τής Καστέλλας και θέσαντες εννέα κανόνια επ' αυτής, εσημάτισαν αυτήν φρούριον.

Ἡμεῖς δὲ οἱ ἀπὸ τοῦ φρουρίου (Ἀκρόπολη) βλέποντες πυρσοὺς εἰς Καματερόν, πυρσοὺς εἰς Μουνοχίαν καὶ Πειραιά, ἐπλήσθημεν χαρᾶς, καθότι εἴμεθα μὲν προειδοποιημένοι τὸ τοιοῦτον, ὅμως δὲν ἐπιστεύομεν. Ἡμέρας δὲ υποφαινομένης εἰσελθόν τὸ ατμοκίνητον εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς, ἄρχεται τοῦ κανονοβολισμοῦ, κτυπῶν τὸ μοναστήριον καὶ τὸν πύργον τοῦ Τελωνείου, ἔνθα ἦσαν κλεισμένοι ἐχθροί. Ὁ πυροβολισμὸς διήρκεσε δι' ὅλης ἡμέρας. Ὁ ἐχθρὸς ἐκυριεύθη ἀπὸ ἄκραν ἀμηχανίαν καὶ ταραχήν, θέλει νὰ σώσῃ τοὺς ἐν τῷ μοναστηρίῳ καὶ πύργῳ, καὶ δὲν δύναται. Στέλλει περίπου ἑκατὸ ἰππεῖς εἰς βοήθειαν αὐτῶν, πλὴν φεύγουσιν ἀπρακτοὶ καὶ κτυπημένοι. Μετὰ ταῦτα ἔστειλε τινὰς πρὸς τὸν Κερατόπυργον (θέση στὸ Κερατσίνι) διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν θέσιν αὐτήν. Τὸ δὲ ατμοκίνητον (Καρτερία) ἐξακολουθεῖ τὸ πῦρ, καὶ κρημνίζει τοίχους τοῦ μοναστηρίου καὶ κατέθραυσε τὸν πύργον.

Ὁ ἐχθρὸς σκεπτόμενος περὶ τῶν δύο τούτων ἐλληνικῶν σωμάτων τῶν ἐν Καματερῷ καὶ τῶν ἐν Πειραιεῖ, καὶ θεωρῶν τοὺς ἐν **Καματερῷ** ἀδυνατώτερους, ἀποφασίζει νὰ πολεμήσῃ πρῶτον τοὺς, τοὺς οὐσίους ἀφοῦ χαλάσῃ, θέλει φοβίση καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ οὕτω δὲν θέλει δυσκολευθῆ νὰ καταστρέψῃ καὶ τοὺς. Πάραυτα λοιπὸν κινεῖται μὲ δύο χιλιάδας στρατοῦ ἐξ ἰππέων καὶ πεζῶν, φέρων καὶ δύο κανόνια, καὶ ἀντιπαρατάττεται ἐναντίον τῶν ἐν Καματερῷ τὴν 27ην τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. Οἱ ἡμέτεροι ἦσαν ἐντὸς δύο χαρακωμάτων ὄχι ὅμως οχυρωμένων. Ὁ ἐχθρὸς ἀφοῦ ἐκανοβόλησεν αρκετὰ ἐναντίον τῶν χαρακωμάτων, ἐφορμᾷ ἐπ' αὐτὰ καὶ τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς ἡμετέρους, ἐπιφέρων τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον. Ὁ δὲ Προκόπιος Κατσαντώνης μαχόμενος ἀνδρείως εἰς τὴν θέσιν του, ἀποθνήσκει ομοῦ μὲ ἐξήκοντα ἄλλους Ἀθηναίους.

Ὁ ἐχθρὸς συνάξας τὰς δυνάμεις του, ἔρχεται ἐφωδιασμένος νὰ κτυπήσῃ τοὺς ἐν Πειραιεῖ, καὶ μάλιστα τὴν **Καστέλλαν**. Καὶ παραταττόμενος εἰς τὸ πεδῖον τοῦ λειβαδίου καὶ τοῦ μοναστηρίου, στήσας δὲ κανόνια τέσσαρα, ἔχων περὶ αὐτὸν τὸ ἰππικὸν του, ἔκαμε πρῶτος ἀρχὴν τῆς μάχης μετὰ τὴν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου τὴν 30ην Ἰανουαρίου 1827. Οἱ δὲ ἡμέτεροι ὠχυρωμένοι καλῶς, καὶ διατεθειμένοι ὡς ἔπρεπεν, ἀντεπέρχονται μὲ τρομερὸν πῦρ, ἡ μὲν Καρτερία διὰ τοῦ **Ἄστιγγος** ἀπὸ τοῦ λιμένος ἐκεραυνοβόλει πρὸς τοὺς ἐχθρούς, τὰ δὲ δύο ψαριανὰ πλοῖα ἀφ' ἑτέρου μέρους ἐξηκολούθουν ὁμοίως, οἱ ἀπὸ τῆς Καστέλλας δὲ ἐπυροβόλουν δι' ἐννέα κανονίων.

Τὸ πῦρ διήρκεσεν ἑκατέρωθεν ἀρκετὴν ὥραν, ὁ ἐχθρὸς κτυπημένος ἀπὸ τόσον πῦρ ἐλληνικόν, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε δὲν εἶχε δοκιμάσει, ὄχι μόνον δὲν ἐτόλμησε νὰ κάμῃ ἐφοδὸν κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη οὔτε κἀν τὰς θέσεις του νὰ κρατήσῃ, καθότι οἱ ἡμέτεροι βλέποντες πρὸ οφθαλμῶν τὴν μεγάλην φθοράν τῶν ἐχθρῶν, ὠρμησαν κατ' αὐτῶν καὶ μὲ πρῶτον τοὺς ἀπεδίωξαν, θέλοντες δὲ οἱ ἐχθροὶ νὰ ἀναλάβουν τὰς θέσεις των, ἀποδιώκονται πάλιν, μὲ μεγάλην των φθοράν, χωρὶς νὰ τολμήσωσι πλέον νὰ ἐπανεέλθωσιν, ἀλλὰ διεσκορπίσθησαν, ἄλλοι μὲν οδεύοντες εἰς Πατήσια, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν πόλιν. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ὀπλαρχηγοὶ τῶν ἡμετέρων ἠνδραγάθησαν κατ' αὐτὴν τὴν μάχην. Ὁ λαμπρὸν τόπον λαβὼν κατ' αὐτὴν στρατηγὸς **Μακρυγιάννης** ἔκαμε λαμπρὸν ἐγκώμιον τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του Ἀθηναίων. Ὑπαρχηγοὶ δὲ τοῦ σώματος τούτου ἦσαν Δημήτριος Βενιζέλος καὶ Σπυριδῶν Δοντάς, συντελέσαντες πολὺ διὰ τὴν ἀνδρείαν των ἀμφότεροι. Οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ δὲ βλέποντες οφθαλμοφανῶς τὴν λαμπρὰν νίκην τῶν ἡμετέρων ἐπλήσθησαν χαρᾶς, πεποιθόντες ὅτι ὁ ἐχθρὸς δὲν θέλει δυνηθῆ εἰς τὸ ἐξῆς ν' ἀποδιώξῃ τοὺς ἡμετέρους ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς.»

Σουρμελῆς Διονύσιος, Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν (1853)

Ὁ Κιουταχῆς θεώρησε ἀναγκαῖα τὴν κατάληψιν τοῦ **Πειραιᾶ**, γιὰ νὰ μὴν ἔχουν οἱ Ἕλληνες ἓνα ἐρείσμα στὴν προσπάθειά τους νὰ ἀνακουφίσουν τοὺς πολιορκημένους τῆς Ἀκρόπολης. Ἐτσι ἐπιχείρησε ἐκ νέου τὴν κατάληψιν τῆς Καστέλλας ἀποστέλλοντας νέες ἰσχυρὲς δυνάμεις πεζικοῦ καὶ ἰππικοῦ. Αὐτὴ τὴν φορὰ οἱ Ἕλληνες εἶχαν οχυρώσει τὴν θέσιν «Τρεῖς Πύργοι» καὶ περιέμεναν κρυμμένοι σὲ αὐλάκια τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἐχθροῦ. Τὰ αὐλάκια, ποῦ εἶχαν διαλέξει νὰ καλυφθοῦν οἱ 500 ἄνδρες τῶν Γεωργίου Λέκκα, Χαράλαμπου Ἰγγλέση καὶ Παναγιώτη Σωτηρόπουλου, δυσκόλευαν τὴν κίνησιν τοῦ ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ, ἀφοῦ τὰ ἄλογα βούλιαζαν μέσα στὴν λάσπη καὶ γίνονταν εὐκόλος στόχος γιὰ τὰ ὄπλα τῶν ἀμυνομένων. Τὰ βόλια τῶν Ἑλλήνων ἐρίξαν τοὺς ντελήδες κάτω ἀπὸ τὰ ἄλογα φέροντας ἀναστάτωση τόσο στὸ ἰππικὸ ὅσο καὶ στὸ τουρκικὸ πεζικὸ ποῦ ἀκολουθοῦσε. Τελικὰ, ὁ Κιουταχῆς ἀναγκάστηκε νὰ ἀποσύρῃ τὰ ἀποδεκατισμένα στρατεύματά του καὶ νὰ γυρίσῃ πίσω στὰ Πατήσια, ἐγκαταλείποντας τὴν ἰδέα τῆς κατάληψιν τοῦ Πειραιᾶ.

«Ἐγίνε ναύαρχος ὁ Κόχραν, ἀρχιστράτηγος ὁ Τζούρτζης, κί' ὁ ναύαρχος Κόχραν θὰ πάγαινε τὰ καράβια ἵσ' τὰ βουνά κί' ἀπάνου εἰς τὰ κάστρα, κ' ἔλεγε τῶν Ἑλλήνων ὁ Τζούρτζης, μὲ τὴν γολέττα θὰ κυνήγαγε τοὺς Τούρκους. Ὁ Μισοῦλης ὁ καίμενος μὲ τὰ σταροκάραβα ἀλώνιζε τοὺς τριπόντες καὶ φεργάδες τῶν Τούρκων, κί' ὁ Καραϊσκάκης μὲ τοὺς γυμνοὺς ἐφκείανε πύργους τὰ κεφάλια τῶν Τούρκων. (Ὁ Μακρυγιάννης εἰρωνεύεται τοὺς δύο Βρετανούς ἀξιωματικούς, οἱ ὁποῖοι παρὰ τίς ἀλαζονικὲς τους δηλώσεις δὲν κατάφεραν νὰ πετύχουν κάποια σημαντικὴ νίκη ἐναντίον τῶν Τούρκων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρουσίας τους στὴν Ελλάδα.)

Ὁ **Μπούρμπαχης** μὲ τοὺς στρατιώτες του βγήκε εἰς τὸ Λουτράκι τῆς Κόρθος. Μ' ἔστειλε ἡ Διοίκηση καὶ πῆγα καὶ τοῦ μίλησα ὅλα αὐτὰ. Καὶ τότε κατάλαβε ὁ ἀθῶος πατριώτης καὶ πήγε εἰς τὰ Μέγαρα, οπου πῆγαν καὶ οἱ ἄλλοι. Πῆγε ἐκεῖ κί' ὁ **Βάσιος Μαυροβουνιώτης**. Σύναξα κ' ἐγὼ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους καὶ Στερολαδίτες, ὅσοι φέρναν ὄπλα καὶ ἦταν εἰς τὰ νησιά Κούλουρη (Σαλαμίνα), Αἴγινα καὶ Πόρο, σύναξα αὐτοὺς καὶ τοὺς ἰδίους νησιώτες, κατὰ τὴν διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως οπου ἔχω, καὶ πῆγα κ' ἐγὼ εἰς Μέγαρα.

Τότε κάνομεν ἓνα σχέδιον νὰ βγοῦμεν συγχρόνως εἰς τὰ πόστα τῆς Ἀθήνας ἐναντίον τῶν Τούρκων, ὁ Βάσιος, ὁ Παναγιώτης Νοταράς, ὁ Μπούρμπαχης καὶ οἱ Ντερβενοχωρίτες νὰ πάνε νὰ πιάσουνε ἀπὸ βραδύς τὴν Χασιά, νὰ ταμπουρωθοῦν – εἶναι ἡ θέσις γερὴ – νὰ πάγῃ ὁχθρὸς ἐκεῖ νὰ τὸν πολεμήσουν. Ἦταν ὡς τρεῖς χιλιάδες ἀσκέρι. Τὸ

ταχτικό, ο Νοταράς ο Γιάννης κ' εγώ ως χιλιοχτακόσοι άνθρωποι νά βγούμεν εις τόν Πειραιά τὰ μεσάνυχτα. Πήγαμεν, μέ διορίζει ο Γκόρδον μέ τό σώμα μου νά πρωτοβγώ ομπρός εγώ εις τήν θέση τού Φαληρέως. Ράξαμεν εις τό Πασιά λιμάνι (Μαρίνα Ζέας). Πρωτοβήκα μέ δύο φελούκες, τό είχαν πιασμένο οι Τούρκοι. Πολεμήσαμεν μ' εκείνους καλά, λαβώθηκαν από 'μάς καμποσοί. Ἦρθαν κι' άλλες δύο φελούκες μ' ανθρώπους μου καί τότε πολεμήσαμεν γενναίως τούς Τούρκους, μάς πολέμησαν κι' αυτεῖνοι παληκαρίσια, καί τούς τζακίσαμεν καί τούς πήγαμεν κυνηγώντα ως τό μοναστήρι εις τόν Ἅγιον Σπυριδῶνα, εις τόν Δράκον. Τότε γυρίσαμεν οπίσου, βγήκαν κι' από τ' άλλα τὰ σώματα, βγάλαμεν εκείνη τήν νύχτα ως δεκαπέντε κανόνια, μικρά μεγάλα, καί γρανέτες καί φκειάσαμεν καί τὰ ταμπούρια διά νυχτός καί τίς θέσες τών κανονιών, κι' ὅσο νά φέξη ευρέθηκαν ὅλα ἔτοιμα. Μεθάγαμεν δουλεύοντας. Ὅσοι ἔρχονταν δέν ἐλπίζαν ὅτι εμεῖς νά φκειάσουμεν ὅλα αὐτά εκείνη τήν νύχτα.

Τήν αυγή μάς βλέπουν οι Τούρκοι ἔτοιμοι καί χαζίρικοι. Ο Βάσιος καί οι ἄλλοι ὅλοι δέν πήγαν εις τήν Χασιά καθὼς εἴχαμεν ομιλίαν, ἀλλά σηκώθηκαν τού κεφαλιού τους καί πήγαν ἴσ' ἓνα χωριόν, **Καματερόν** τό λένε, μίαν ὥρα ἀπό τήν Αθήνα. Πήγαν καί πιάσαν μίαν θέση ἀδύνατη, κι' αὐτό τό λάθος τό 'καμεν ο Βάσιος, ὅτι αὐτός γνώριζε τόν τόπον τῆς Αθήνας, αγωνίζονταν τόσον καιρόν σέ αὐτά τὰ μέρη. Πρὶν πιάσουν θέσες καί νά ταμπουρωθῶν καλά κάμαν ἓνα ταμπούρι τυφλό, τούς πέσαν οι Τούρκοι ἀπάνου τους καί τούς χάλασαν, καί σκότωσαν περίπου ἀπό τρακόσους πενήντα Ἕλληνες, καί τούς ρίξαν εις φυγή. (Ο Μακρυγιάννης γιά τήν ἥττα στό Καματερό θεωρεῖ υπαίτιο, ὄχι τόν Βούρβαχη, ἀλλά τόν Βάσο Μαυροβουνιώτη).

Καί σκοτώθη κι' ο αγαθός **Μπούρμπαχης** κι' ἄλλοι δύο συνάδελφοί του φιλέλληνας. Ὅλοι διαλύθηκαν κακῶς κακού. Ο Βάσιος ἔμεινε εις τήν Ελεψίνα, ὅτι οι περισσότεροί του ἄνθρωποι ἦταν Ντερβενχωριτες. Τότε πήρε τὰ κεφάλια αυτεῖνων ο Κιτάγιας καί τὰ πήγε εις τήν Αθήνα καί τὰ 'δειξε τών πολιορκημένων καί τούς εἶπε νά προσκυνήσουνε διά νά σωθῶνε αυτεῖνοι καί νά μήν πάρουν κ' ἐμάς εις τόν λαιμό τους, οπού ἡμαστε εις τόν Φαληρέα. Τούς λένε οι πολιορκημένοι, «Σύρτε κυργέμετε εκείνους εις τόν Φαληρέα καί τότε υποταζόμεστε κ' εμεῖς, ὅτι αυτεῖνοι εἶναι χωρίς κάστρο. Κι' ὅταν παραδοθῶν, παραδίνομεν κ' εμεῖς τό κάστρο».

Αναχωροῦν ὅλες οι δύνამες ἀπό τήν Αθήνα – πολλά ὀλίγοι μείναν, ὅσ' ἦταν αναγκαῖοι διά τούς πολιορκημένους – καί μάς ζώνουν κι' ἄλλοι ἀπό τ' άλλα τὰ πόστα τους. Εἴχαν τό μοναστήρι τού Ἁγίου Σπυριδῶνα κι' ὅλα τὰ τριγυρινά πόστα εις τήν εξουσίαν τους οι Τούρκοι. Ἦρθαν καί οι ἄλλοι, ετοιμάστηκαν οληνύχτα, τήν αυγή σαράντα πέντε μπαγιράκια (σημαίες) ριχτήκαν ἀπάνου μας. Ἀρχισαν ἀπό τὰ πόστα τους, οπού τὰ είχαν γιομάτο τό καθένα πόστο ἀπό κανόνια καί μπόμπες καί γρανέτες, καί μάς βαρούσαν, καί τὰ στρατέματα ἐμπαιναν εις τήν τάξη νά μάς ριχτοῦνε. Τότε ἐβλεπες τούς δικούς μας, νά τούς ἐσφαζες, μία κούπα αἶμα δέν ἐβγαίνε, ὅτι μάθαν τόν χαλασμόν τού Βασίου κι' ἀλλουμένων (εἴχαν στενοχωρηθεῖ ἀπό τήν ἥττα στό Καματερό).

Οι Τούρκοι προχώρεσαν ἀπάνου μας μ' ὅλα τὰ μπαγιράκια. Τότε ψύχωσα τούς εκατό, τούς κέρασα καί κρασάκι καί ριχνόμαστε ἀπάνου εις τούς Τούρκους κόντρα γιουρούσι καί τούς δίνομεν ἓνα σκοτωμόν καλόν. Σκοτώθηκαν καί δικοί μου δέκα πέντε κι' ἀχώρια οι λαβωμένοι. Πήρα τούς λαβωμένους καί σκοτωμένους μέσα εις τὰ πόστα μας. Ξαναρίχτηκαν οι Τούρκοι, τούς δίνομεν καί τότε ἓναν χαλασμόν καί τούς πήγαμεν κυνηγώντας ως τῆς Αθήνας τήν στρατά. Γυρίσαμεν πίσου εις τὰ πόστα μας. Εβγήκε κι' ο αρχηγός ἀπό τό καράβι (Γκόρντον) μέ κρασί ευρωπαϊκόν, μάς κέρασε αὐτός καί οι συντρόφοι του. Τότε εἶπα τών κανονιαιριῶν καί βάλαν μπάλλα μιστράλλια ἴσ' τὰ κανόνια. Οι Τούρκοι κινήθηκαν περισσότερο, ὅτι τούς ἤρθε μιντάτι (ενισχύσεις) ἓνας νέος πασιάς, κ' ἔρχονταν ἀπάνου μας. (Μάχη Καστέλλας)

Αφού ἤρθαν πολλά πλησίον οι Τούρκοι εις τὰ ταμπούρια μας, δέν μπορούσα νά βαστήξω τούς ἀθάνατους Ἕλληνες, ἐγίναν ὅλοι λιοντάρια – εγώ ἤμουν ο χειρότερος. Τότε ριχτήκαμεν καί τρίτον ἀπάνου τους καί τούς δίνομεν ἓναν σκοτωμόν, πληγώσαμεν καί τόν πασιά τους καί τόν πήγαν εις τήν Ἐγριπον (Εύβοια) κ' ἐκεῖ πέθανε. Τραβηχτήκαμεν οπίσου. Τότε τὰ κανόνια μέ τὰ μιστράλλια τούς ἀφάνισαν κ' ἐβλεπες ἀπό αὐτούς στρώμα σκοτωμένων καί πληγωμένων. Τούς κουβαλοῦσαν εις τὰ πόστα τους κι' ἀπό κεί εις τήν Αθήνα. Τότε τούς κόπηκε ὅλη η γενναιότης τών Τούρκων.

Φκειάνει τό ρεπόρτο (αναφορά) ο αρχηγός (Γκόρντον), τό στέλνει νά τό βάλῃ εις τόν τύπον, κ' ἔλεγε ὅτι η σημερινή μπατάγια (μάχη) εἶναι τού Μακρυγιάννη, ὅτι αὐτός διοίκησε. Ο Νοταράς οπού 'ταν εις τόν Πειραιά εἶχε τόν Ζαῖμη θείον ἀπό τήν μητέρα του, ἦταν πρόεδρος τῆς Διοικήσεως. Ο Πανούτζος ο Νοταράς, ἀδελφός τού πατέρα του, ἦταν πρόεδρος τού Βουλευτικού. Πήραν τό ρεπόρτο τού Γκόρδον καί τό ξέκλησαν κ' ἐβάλαν ἐμένα παλιές αντραγαθίες, ἀπό αὐτές ὅμως καμμιά, ἀλλά παλιές μο' ἔβαλαν εις τήν εφημερίδα. Γράφω τού τυπογράφου, οπού ἦταν ο Φαρμακίδης, μου γράφει τὰ αἴτια. Αφού εἶδε αὐτό ο Γκόρδον, ως φιλαλήθης πείσμως, πιάστη καί μέ τόν Νοταρά. Σηκώθη κ' ἔφυγε ἀπό τόν Πειραιά καί πήγε εις τήν Αἴγινα κι' ἄφησε εις τό ποδάρι του ἐμένα. Τού εἶπα νά φωνάξῃ ν' ἀφήσῃ καί τόν Νοταρά, νά μείνωμεν καί οι δύο ὅσο νά γυρίσῃ, νά μήν συνβῇ καμμιά διχόνοια κι' ἀκολουθήσῃ κἀνα δυστύχημα. (Ο Ζαῖμης ἐκρυσπε στήν εφημερίδα του τό γεγονός ὅτι στή μάχη τῆς Καστέλλας πολέμησε καί ο Μακρυγιάννης καί ἔγραψε μόνο γιά τὰ ἀνήψια του τούς Νοταράδες).

Οι Ἕλληνες τούς Τούρκους τούς καταφρόνεσαν ὅλως δι' ὅλου. Καθημερινῶς πολεμοῦσαμεν, κι' ὅλο τούς νικούσαμεν, ποτέ δέν κέρδιζαν. Τούς πήραμεν τόν ἀγέρα καί τούς εἴχαμεν σάν Οβραῖους. (Τούς Εβραῖους τούς περιφρονοῦσαν οι Ἕλληνες διότι δέν πολεμοῦσαν ἀλλά συνεργάζονταν ἄσσογα μέ τόν κατακτητή καί θησαυρίζαν εις βάρος τών ραγιαδῶν). Πηγαίναμεν ως ἀπόξω τό Σέτζος (Ἄρειος Πάγος). Πιάσαμεν καί τὰ Μποστάνια λεγόμενα, εἶναι ἓνας βάλτος, ἦταν περιβόλια τών Τούρκων ἐκεῖ καί βάλτωσαν. Βγαίνει νερό ο τόπος καί εἶναι κάτι χαντάκια, οπού ἂν δέν ξέρῃ ο ἄνθρωπος, χάνεται. Αὐτός ο τόπος εἶναι εις τήν ἀκρῆ τῆς θάλασσας κατὰ τό μέρος τών **Τριῶν Πύργων** (Η περιοχή ἐκείνη στό σημερινό Μοσχάτο ἦταν βαλτώδης καί γεμάτη αὐλάκια, τὰ οποῖα ἐμπόδιζαν τίς κινήσεις τού ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ). Ἦταν καί κάτι παλιόπυργοι καί τούς πιάσαμεν. Στείλαμεν ὅλοι οι καπεταναῖοι ἄνθρωποι ως διακόσους.

Μιάν αυγή ο Κιτάγιας μ' όλες του τίς δύνამες, πεζούρα και καβαλλάρια και κανόνια και γρανέτες, μέθυσε τούς Τούρκους κ' έπιασαν τόν πόλεμον από τήν αυγή μπονόρα και βάσταξε ως τό δειλινό. Καί ρίχτηκαν μέ μεγάλη ορμή οι Τούρκοι 'σ τούς δικούς μας εις τά Μποστάνια. Στείλαμεν μιντάτι (βοήθεια) τόν Σωτηρόπουλον μέ καμμιά εκατοστή ανθρώπους. Κιντύνευαν. Στείλαμεν μ' άλλους εκατό τόν γενναίον Γιωργάκη Χελιώτη, άξιον πολεμιστή και τίμιον πατριώτη. Οι Τούρκοι τούς στένεψαν πολύ τότε, και θά τούς χάλαγαν, ότι πολεμούσαν νά τούς κλείσουνε μέσα. Τότε κατεβήκαμεν κ' εμείς και πήγαμεν εις τό Γλυκόν Νερόν και βαστούσαμεν τόν είσοδον ανοιχτόν και πολεμούσαμεν. Καί βάλαμεν και τόν γενναίον Ιγγλέζη μέ τό ταχτικόν και βαστούσε τήν φτερούγα ακίνητος εις τού Χαιμαντά τήν μάντρα ονομαζόμενη.

Κί αυτείνοι οι αγαθοί άντρες τού ταχτικού κί' ο αρχηγός τους ο Ιγγλέζης ριζικάρησαν (κινδύνεψαν) πολύ, και η θεία πρόνοια μας έσωσε όλους. Τό βράδυ κάμαμεν ριπράτα (υποχώρηση) μ' όμορφον τρόπον. Καί σώθηκαν όλοι οι εδικοί μας, οπού ήταν μέσα κλεισμένοι. Σκοτώθηκαν και πληγώθηκαν όλο τ' άνθος τών Τούρκων περίπου από χίλιους διακόσιους. Πήραν πλήθος κεφάλια οι Έλληνες, άρματα, σημαίγες και τά 'φεραν εις τόν Φαληρέα, και μαζώχτηκαν τόσοι Ευρωπαϊγοι κ' έβλεπαν αυτόν τόν αφανισμόν. Σκοτώθηκαν κί' από τούς δικούς μας δύο, ένας καλός πατριώτης Αργίτης, γενναίος άντρας κί' αγαθός, ονομαζόμενος Μπεκιάρης, κ' ένας Αθηναίος. Ωφέλησαν πολύ τά χαντάκια. Όλοι οι Έλληνες εκεί μέσα πολέμησαν ως λιοντάρια, κ' εμείς από τά πλευρά τούς βαστάξαμεν ανοιχτόν τόν δρόμον τής θάλασσας και τίς πλάτες τους. Λαμπρύνεται εκεί μέσα ο Γιώργης Σκουρτανιώτης, ο Σπύρος Δοντάς Αθηναίος, ο Σωτηρόπουλος, ο Χελιώτης πολέμησαν αντρείως. Η πατρίς τούς χρωστάγει χάριτες ολουών όσων ήταν μέσα. (Μάχη στούς Τρεις Πύργους)

Τό κάστρο (Ακρόπολη) τό στένεψαν και δέν μπορούσε ούτε νά έμνη άνθρωπος, ούτε νά 'βγή. Πρώτα από τόν πόλεμον τών Μποστανιών εβγήκαν και ήφεραν κ' ένα περιστέρι από τό κάστρο και τό φορτώσαμεν γράμματα και τό πήρα μέ καμπόσους και τό πήγαμεν εις τούς Τρεις Πύργους (Μοσχάτο) και τ' απολύσαμεν. Όμως τό σκότωσαν οι Τούρκοι και πήραν και τά γράμματα και είδαν τί τούς γράφαμεν τών πολιορκημένων. Ηρθε προσκυνησμένος από τούς Τούρκους Ρωμαιοσ και μάς τό ειπε, και μάς ειπε και τόν σκοτωμόν τού πασά, και περίπου από χίλιους οχτακόσιους, μάς ειπε, 'σ εκείνον τόν πόλεμον, τόν πρώτον, πληγωμένοι και σκοτωμένοι. Τό 'λεγαν και οι ίδιοι Τούρκοι και τό ίδιον μας ειπαν και διά τά Μποστάνια, χίλιοι διακόσοι.

Μακρυγιάννης

Αφού ήρθε ο πεζοδρόμος μέ τό περιστέρι, τά γράμματα τά στείλαμεν εις τήν Διοίκησιν και Καραϊσκάκη. Αφού είδε αυτά, πήρε κοντά ως δύο χιλιάδες ανθρώπους και ήρθε κ' έπιασε τό Τζερατζίνι (Κερατσίνι) ο Καραϊσκάκης. Είναι κ' ένα μετόχι πλησίον, από πάνω τόν ζυγόν, ήταν Τούρκοι από 'κει ως τήν άκρη εις τά Καμίνια, οπού σώνεται η ράχη. Εκεί είχαν απάνου οι Τούρκοι τά κανόνια τους και εις τόν Δράκον ολόγυρα, και μάς χτυπούσαν και τούς χτυπούσαμεν κ' εμείς. Αφού έφτασε ο Καραϊσκάκης, ήρθε εις τόν Φαληρέα κί' ανταμωθήκαμεν. Μιλήσαμεν νά φκείαση ο Νοταράς ένα ταμπούρι απάνου 'σ τήν ράχη πλησίον εις τόν δρόμον τής Αθήνας, κ' εγώ από κάτω από τόν δρόμον, αντίκρυ από τών Τούρκων τά πόστα. Οληνύχτα, βρέχοντας και ταλαιπωργιώντας, τό φκείασαμεν, και βάλαμεν και πέντε κανόνια μέσα εις τό ταμπούρι μας. Τήν άλλη τήν νύχτα πήγαμεν και φκείασαμεν άλλο ένα από κάτω τά κανόνια τών Τούρκων, οπού 'ναι ένα καμίνι, νά τούς κόψωμεν τόν ζαϊρέ (εφόδια) τους νά μήν παγαίνουν εις τό μοναστήρι τόν Άγιον Σπυριδωνα, οπού τόν βαστούσαν οι άλλοι Τούρκοι.

Είπε και τού Βάσιου ο **Καραϊσκάκης** νά φκείαση ένα ταμπούρι από τό πέρα μέρος τού βάλτου νά κοπή ο ζαϊρές, δέν μόρεσαν νά τό φκείασουνε κ' έμπαινε από 'κειθε ο ζαϊρές. Εμεις οι δυστυχισμένοι ήμαστε μέσα εις τό νερό νύχτα και ημέρα. Μία βραδειά έβρεξε και γιόμωσε τό καμίνι και ξενυχτήσαμεν απάνου από τό ζουνάρι εις τό νερόν, κί' από αυτό, οπού ήμουν αδύνατος, μ' έπιασε μία στένωση σάν χτικιόν. Και μέσα τά νερά τραβούσα άρρωστος. Ο Κιτάγιας έβαλε μιάν αυγή τά κανόνια και μπόμπες και γρανέτες και πλήθος ασκέρι εις τήν ράχη και βαρούσαν τό

Μετόχι, οπού τό είχαν πιασμένο από τούς ανθρώπους τού Καραϊσκάκη. Αφού τό πολέμησαν αρκετές ώρες καί τό πήγαν ως τήν γήσ γκρεμίζοντας, τότε κάμαν γιουρούσι απάνου τους πεζούρα καί καβαλλαρία νά τούς κυργέψουν. Τότε οι αθάνατοι Ἕλληνες, αφού ζύγωσαν, τούς έκαμαν έναν σκοτωμόν καί τούς πήραν ομπρός καί τούς πήγαν ως τά ταμπούρια τους. Ξανακάνουν γιουρούσι οι Τούρκοι, λαβαίνουν τήν ἴδια τύχη. Έρχεται μιντάτι τών Τούρκων από τήν Αθήνα νέον καί πήγαν εις τά ταμπούρια τους.

Τότε κατεβήκαμεν από τόν Φαληρέα περίτου από πεντακόσοι άνθρωποι ὄλο διαλεμένοι, αρχηγός αυτεινών ο Σωτηρόπουλος, ο Χελιώτης κ' εγώ, καί πήγαμεν εις τό καμίνι εις τό πόστο μου κί' από `κει περάσαμεν από κάτου τά κανονοστάσια τών Τούρκων, κί' αρχίσαμεν τόν πόλεμον, καί πήραμεν τήν πλάτη τών Τούρκων, καί πισουδρόμησαν οι Τούρκοι, καί βγήκαν οι αθάνατοι Ἕλληνες από τό Μετόχι κί' ο αντρείος **Χατζημιχάλης** μέ τήν καβαλλαρίαν του καί δίνουν έναν χαλασμόν τών Τούρκων κ' έναν σκοτωμόν τρομερόν. Σκοτώθηκαν καί πληγώθηκαν περίπου από οχτακόσοι – αυτά μάς ειπαν. Καί διαλύθηκαν οι Τούρκοι. Πήγαμεν κ' εμείς ο καθείς εις τά πόστα του. Όσοι αξιωματικοί πολέμησαν εκεί, Ρούκης, Γαρδικιώτης, Βάγιας, Γεροθανάσης, Ντούσιας, Γιάννης Λάμπρος, Κασομούλης, Γιωργάκης Βαλτηνός, Μήτρο Συμπόνιας, Καραϊσκος Σουλιώτης, τής καβαλλαρίας ο γενναίος Χατζημιχάλης, Βασίλης Αθανασίου, Νικόλας Τζοπάνος, Παναγιώτης Κακλαμάνος, Κώστα Παλάσκας κί' άλλοι αξιωματικοί πολέμησαν, πεζούρα καί καβαλλαρία, πολλά γενναίως καί πατριωτικώς. **Κί' ὄλοι οι απλοι Ἕλληνες αγωνίστηκαν μέ μέγάλον πατριωτισμόν καί γενναιότητα διά τήν πατρίδα καί θρησκεία. Εμείς σκοτωνόμαστε κ' οι πολιτικοί τήραγαν τούς σκοπούς τους.** (Μάχη Κερασινίου)»

Απομνημονεύματα Μακρυγιάννη

Πηγή: [Αγία Σοφία](#) , [Αβέρωφ](#)